

สติในกระบวนการสานเสวนานำพาสันติสุขสู่ชายแดนภาคใต้

Mindfulness in the Process of Dialogue for Peace into Southern Border

พระวีระพจน์ ชาครธมโม (ผลจันทร์)¹

Phra Weerapoj Chakaradhammo (Ponchan)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเขียนถึงกระบวนการสานเสวนา โดยใช้หลักสติในการพูดคุย และการฟังเชิงลึกหรือมีการพูดและฟังกันอย่างลึกซึ้ง อันทำให้เห็นถึงแนวทางในการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้เขียนบทความได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร คำบรรยาย ทฤษฎีและความคิดเห็นจากประสบการณ์ของนักวิชาการผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการสานเสวนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งผู้เขียน ยังเป็นส่วนหนึ่งของผู้เข้าร่วมในกระบวนการสานเสวนาดังกล่าว พบว่า การสานเสวนาโดยใช้หลักสติ ปราศจากอคติ และทฤษฎีมานะ สามารถเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งนำไปสู่การสร้างสันติสุขอันเกิดจากการปรับสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม ที่เคยร้ายแรงแสดงจากความไม่เชื่อที่แตกต่างให้กลับมามีความดีกันได้ จากการใช้สติ ในการรับฟังกันอย่างครุ่นคิด ใคร่ครวญ และไตร่ตรอง ให้เห็นถึงความรู้สึก และความต้องการของทั้งตัวเขาและตัวเรา

คำสำคัญ: สติ, สานเสวนา, สันติสุข, ชายแดนใต้

Abstract

This article aims to write about the process of dialogue using mindfulness in the discussion and deep listening for the solution to the conflict in the southern border provinces. The author of the article collected information from books, documents, lectures, theories and opinions from the experience and the responsibility of the academic who has the experience in organizing the dialogue

¹ สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

process in the southern border provinces. The author is also part of the participants in the process of dialogue. Results showed that deliberation through the use of mindfulness, without prejudice and tithes, can transform conflicts into peacefulness resulting from the reconstruction of new relations between Thai Buddhists and Muslims. In the past, ruptured from the idea and different beliefs to return as good as from the use of mindfulness to listen carefully, reflect on the feelings and needs both sides.

Keywords: Mindfulness, Dialogue, Peace, Southern Border

บทนำ

ปัญหาความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่ได้ก่อตัวมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงในหลายมิติ ซึ่งปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ศาสนา วัฒนธรรม ชชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ (Juilamphe, 2015) ปัญหาความรุนแรงที่เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อน มีการเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับ คือ 1) เงื่อนไขระดับบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อน และการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครอง และการบริหารราชการ ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจแล้วก็ตาม แต่ประชาชนบางส่วนยังมีความรู้สึกที่ไม่สามารถสนองตอบกับความต้องการไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ และขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริงและ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วนรู้สึกแตกแยก ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยโดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวง และมีอคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่บางส่วนยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ หยิบยกมาใช้เป็นข้ออ้าง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตน (Srimuang kanchana, 2017)

สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เริ่มปะทุขึ้นมาตั้งแต่ เหตุการณ์กลุ่มคนร้ายบุกเข้าปล้นอาวุธปืน จากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ บ้านปืเหล็ง ตำบลมะรือโบออก อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ และยังคงยืดเยื้อต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จากฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ซึ่งเขียนโดย Jitpiomsri (2017) พบว่า ในระหว่าง

เดือนมกราคมปี 2547 ถึงเดือนเมษายน 2560 มีเหตุการณ์ความไม่สงบรวมทั้งสิ้น 19,279 เหตุการณ์ ในช่วงเวลาดังกล่าว มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 6,544 ราย มีผู้บาดเจ็บ 12,963 ราย สรุปได้ว่าในรอบ 13 ปี ระหว่างปี 2547-2559 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวม 19,507 ราย ส่งผลให้ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ก่อเหตุรุนแรงต้องสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ขณะที่ภาครัฐต้องทุ่มเท และสูญเสียงบประมาณจำนวนมากไปกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่สำคัญปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง และกว้างขวางต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชน เกิดภาวะการฉ้อฉลทุจริตเนื่องจากประชาชน ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ทำให้เกิดผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ ผู้ประกอบการต้องเลิกหรือหยุดดำเนินกิจการเพราะขาดความมั่นใจในความปลอดภัย เกิดปัญหาการว่างงานสูง ซึ่งซ้ำเติมปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ และทำให้ประชาชนลดความเชื่อมั่นในอำนาจรัฐอีกทั้งยังก่อให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างประชาชนต่อรัฐ รวมทั้งความหวาดระแวงระหว่างประชาชนต่อประชาชนด้วยกันเอง

จากสถานการณ์ความรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต รวมทั้งความสัมพันธ์ของผู้คนที่เคยอยู่ร่วมกันมาอย่างสงบสุข ความแตกต่างทางศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลาม กับชาวไทยพุทธซึ่งมีจำนวนน้อยกว่า ถูกใช้เป็นสาเหตุหนึ่งในเหตุการณ์ความรุนแรง จึงทำให้ต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงและมือคติดอกกันมากขึ้น ภาพความสัมพันธ์ที่งดงามในอดีต ความมีน้ำใจต่อกัน การให้ความช่วยเหลือกันเวลามีกิจกรรมภายในหมู่บ้านของชาวไทยพุทธและมุสลิม เริ่มเลือนหายไป

“สติ” กับการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สติ ตามความหมายในทางพุทธศาสตร์แปลว่า ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เพลา การคุมใจไว้กับกิจ หรือคุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องหรือการปฏิบัตินั่นเอง หรืออธิบายเพิ่มเติมได้ว่าหมายถึงความรู้ตัวในสิ่งที่คิดพูดและทำในช่วงขณะปัจจุบัน ไม่หลงลืม ไม่เลินเล่อพลั้งเพลอ ไม่ประมาท สามารถยับยั้งชั่งใจตัวเองได้ ป้องกันไม่ให้คิด พูด และทำอย่างหุนหันพลันแล่นหรือทำตามความเคยชินหรือ นิสัยเดิมๆ อีกต่อไป (Wongpiromsan, 2015) สติ (Mindfulness) ตามนิยามของ Jon Kabat-Zinn, Ph.D. Professor of Medicine, University of Massachusetts Medical School ผู้เป็นปรมาจารย์ด้านสติในประเทศตะวันตก และผู้ริเริ่ม Mindfulness-Based Stress Reduction Program หมายถึง การคงไว้ซึ่งการรู้ตัวทุกช่วงขณะ ในความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความรู้สึกทางกาย และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว (Mindfulness means maintaining a moment by moment awareness of our thoughts, feelings, bodily sensations, and surrounding environment) (Kabat-Zinn, 2012)

สติยังรวมไปถึงการยอมรับ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตั้งใจอยู่กับความคิดและความรู้สึกทั้งหลาย โดยไม่ไปตัดสินผิดถูกในช่วงขณะนั้น เมื่อฝึกสติแล้ว ความคิดของคนเราจะถูกปรับให้อยู่กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันขณะ จะไม่ไปคิดหมกมุ่นกับอดีตหรือวิตกกังวลถึงอนาคต แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยใช้หลักสติ เพื่อพัฒนาไปสู่กระบวนการสันติวิธีจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะจากสถานการณ์ความสัมพันธ์ของทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมที่ได้แปรเปลี่ยนไป ต่างฝ่ายต่างมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน นำไปสู่การสร้างอคติ ทัศนคติและมายาคติที่ไม่ดีต่อกัน เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง หากขาดสติก็จะยิ่งเพิ่มเติมความโกรธ ความเกลียดชังต่อกัน และจะทวีเหตุการณ์ความรุนแรงให้ลุกลามมากขึ้น การใช้หลักสติจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น โดยเฉพาะในการสื่อสารและการวางท่าทีในการอยู่ร่วมกัน

“สติ” กับกระบวนการ “สานเสวนา” (DIALOGUE)

การสานเสวนา (dialogue) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนา ที่มุ่งให้เกิดความเข้าใจ ทั้งมุมมองของตนและของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น โดยรากศัพท์แล้ว dia แปลว่าผ่าน logos แปลว่าคำหรือความหมาย เมื่อรวมกันได้เป็นคำว่า dialogue ซึ่งหมายถึงกระบวนการทำให้เกิดความหมายที่ไหลลื่นผ่านไปในหมู่ผู้สนทนา เมื่อแปลเป็นไทยว่าสานเสวนา อันหมายถึงการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ (เสวนา) ที่มุ่งสานความหมายและความเข้าใจ โดยยอมรับความแตกต่างของจุดยืน ความคิด และอัตลักษณ์ของผู้สนทนา เพื่อให้การสานเสวนาเป็นการสนทนาที่สานความเข้าใจ ผู้พูดจะต้องพูดอย่างมีสติ พูดอย่างเปิดเผยถึงความคิดความเชื่อของเราโดยไม่อนุমানความคิดความเชื่อของผู้อื่นเพื่อมาวิเคราะห์ ตีความ หรือตัดสิน ส่วนจะเรียงลำดับความอย่างไรก็ได้ แต่กระนั้นก็มีวิธีเรียงลำดับความแบบหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้คือ เริ่มพูดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสังเกตเห็นของเรา โดยไม่ตัดสินหรือตีความหมายสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น แล้วจึงแสดงความรู้สึกของเราที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น โดยไม่ต่อว่าหรือแสดงออกเชิงตำหนิหรือกล่าวโทษใคร ขั้นตอนต่อไปคือการบอกความต้องการ (need) หรือเป้าหมายของเรา สุดท้ายจึงกล่าวคำขอ (ไม่ใช่คำสั่ง) ที่ขอให้ผู้อื่นกระทำเพื่อสนองความต้องการของเรานั้น การพูดจะต้องไม่เป็นการโจมตีผู้อื่น ไม่กล่าวโทษว่าผู้อื่นมีเจตนาร้าย หรือมีจุดหมายซ่อนเร้น หรือมีอุปนิสัยที่ไม่ดีต่างๆ นานา (Areya, 2018) และการสานเสวนาเน้นที่การฟังมากกว่าการพูด ในการสานเสวนาผู้ฟังจะต้องฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังด้วยใจ เปิดกว้างเมตตา ฟังโดยไม่ด่วนตัดสินหรือตัดสินไว้ก่อน ฟังแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา เมื่อรับฟังเรื่องใดมา ขอให้ระงับใจไว้ตรงตรง อย่าโพล่งตอบหรือสวนออกไปด้วยความโกรธหรืออารมณ์อื่นใด หากต้องตั้งสติอยู่กับปัจจุบัน ใส่ใจกับคำพูดที่ได้รับฟังมา การฟังจะทำให้เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และอาจมองเห็นเขาในแง่มุมใหม่ พร้อมกับที่เข้าใจตนเองมากขึ้น และอาจมองเห็นตนเองในแง่มุมที่ไม่เคยเห็นมาก่อน เมื่อนั้นกำแพงอคติจะเริ่มทลายลง จากที่เคยตัดสินความคิดของคนอื่นที่

ไม่เหมือนเราว่าผิด ก็จะเปลี่ยนเป็นมองว่าต่างเท่านั้น ความเห็นอกเห็นใจ ความไว้วางใจ และความปรารถนาดีก็จะเริ่มก่อตัวขึ้น ความร่วมมือเพื่อความสุขในครอบครัว ชุมชน สังคมจะตามมา (Prajadhipok's Institute, 2016) สาณเสวนา จึงไม่ใช่การพูดคุยเพื่อโน้มน้าว กดดัน บังคับ หรือเปลี่ยนแปลงผู้ใด ถ้าจะมีความเปลี่ยนแปลงก็ต้องเกิดขึ้นในตัวคนนั่นเองตามธรรมชาติ สาณเสวนา จึงนำไปสู่การลดความไม่เข้าใจ และแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

กล่าวได้ว่าการสาณเสวนาจึงหมายถึงการนำสิ่งที่รับฟังมาไตร่ตรอง ฟังเสียงสะท้อนในตัวเรา และการเชื่อมโยงความเป็นมนุษย์ในตัวเรากับผู้อื่น เมื่อการสาณเสวนามาถึงระดับการเชื่อมโยงเช่นนี้ ก็จะเกิดการไหลลื่นของความหมายที่ผ่านไปในหมู่ผู้สนทนาตรงตามรากศัพท์ของคำว่า dialogue นั่นเอง กระบวนการสาณเสวนาจึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสม ในการนำไปใช้ในกรณีการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง (conflict transformation) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะการสาณเสวนาไม่ใช่การโต้แย้ง (debate) ไม่ใช่การแสวงหาความเห็นพ้องต้องกัน ไม่ใช่การไกล่เกลี่ย ไม่ใช่การเจรจาต่อรอง ไม่ได้มุ่งที่จะโน้มน้าวหรือเปลี่ยนแปลงความคิดของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่ได้มุ่งที่จะแก้ไขความขัดแย้งในระยะสั้น หากมุ่งที่จะให้เกิดความเคารพต่อความเห็นที่แตกต่าง มุ่งที่จะลดอคติ และมุ่งให้เกิดการเปิดรับความคิดใหม่ๆ โดยก่อนการเริ่มสาณเสวนาทุกครั้ง จะต้องมีการตั้งคำถามหรือข้อตกลงร่วมกันซึ่งผู้เข้าร่วมต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อาทิ เมื่อมีคนพูด ต้องมีคนฟัง และต้องตั้งใจฟังอย่างมีสติ ฟังให้รับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการของผู้ที่กำลังพูด ขณะที่ผู้พูดเองก็ต้องพูดอย่างมีสติเช่นเดียวกัน ผู้พูดต้องพูดจากข้อเท็จจริงที่ตัวเองมี และพูดจากความรู้สึกอันแท้จริง ที่ต้องการอยากจะสื่อสารให้คนอื่นได้เข้าใจ โดยใช้ภาษาที่ให้เกียรติกับผู้เข้าร่วม เป็นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ จากติดกาดังกล่าว จึงทำให้เห็นว่าสติในการดำรงอยู่ในปัจจุบันขณะ มีความสำคัญตลอดทุกช่วงระยะเวลาการทำกระบวนการการสาณเสวนา

กระบวนการสาณเสวนาอย่างมีสติ: ส่งคืนสันติสุขสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กระบวนการสาณเสวนาอย่างมีสติ จึงเป็นแนวทาง “สันติวิธี” เพื่อเป็นเครื่องมือแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ซึ่งสถานการณ์รุนแรงกลายเป็นบ่อเกิดของความหวาดระแวง และความไม่ไว้วางใจกัน ระหว่างประชาชนต่างศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม กระทั่งเกรงว่า “ความแตกต่าง” กำลังจะทำให้เกิด “ความแตกแยก” การจัดกระบวนการเสวนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจกัน ทั้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ด้วยกันเอง และระหว่างประชาชนในพื้นที่กับภาคส่วนอื่นของประเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ในพื้นที่สู่การพัฒนาชุมชนตนเอง รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนนอกพื้นที่ที่มีความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาของคนในพื้นที่ ซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม เพื่อความปรองดองของคนในชาติ

การสานเสวนา (dialogue) สามารถนำไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ได้ เพราะเป็นกระบวนการสื่อสารอย่างมีสติ เป็นการเปิดใจพูดคุย และฟังกันและกันอย่างลึกซึ้ง สานเสวนาจะเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพในการลดความไม่เข้าใจ และส่งเสริมสร้างความปรารถนาดีต่อกัน อันเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความร่วมมือ ร่วมใจ แก้ปัญหาของความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ อันเป็นการส่งเสริมวิถีคิดแบบยอมรับใน “พหุลักษณะ” หรือความแตกต่างหลากหลาย เพื่อการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข จากรูปธรรมการทำงานภายใต้สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ถือกำเนิดขึ้นมาหลังจากสถานการณ์ความรุนแรงชายแดนใต้ปะทุขึ้นในปี พ.ศ. 2547 และมีภารกิจหลักในการวิจัยและทำงานภาคสนามเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่และยังคงทำงานเกาะติดสถานการณ์มาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งทางสถาบันได้นำ “การสานเสวนา” เข้ามาเผยแพร่ในสังคมไทยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชายแดนใต้ โดยมุ่งหวังว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยสร้างความเข้าใจในประเด็นปัญหาดังกล่าว และจะนำไปสู่การร่วมมือกันแสวงหาทางออกอันจะช่วยลดความอึดอัดขัดข้องระหว่างชุมชนทั้งสองศาสนาได้ในที่สุด จนสามารถนำไปสู่การรวมตัวกันเป็นกลุ่มของชาวพุทธที่เข้ามาร่วมการสานเสวนาด้วย ยังทำให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่อยากมีส่วนร่วมในการสร้างขวัญกำลังใจ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาในแนวทางสันติวิธีบนหลักการของศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลังของพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาแห่งเมตตาธรรมและสันติไม่สนับสนุนการเบียดเบียนซึ่งกันและกันในนาม “กลุ่มถักทอสันติภาพ” หรือ “กทส.” ซึ่งเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2558 ในรูปขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่กลาง” (platform) เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านวงสานเสวนา และต้อนรับทุกฝ่ายและทุกจุดยืนเข้าร่วมวงสานเสวนาในโอกาสต่างๆ แม้ว่า กทส. จะเป็นกลุ่มที่ริเริ่มโดยและสมาชิกตั้งต้นจะเป็นชาวพุทธ หากแต่พื้นที่การแลกเปลี่ยนดังกล่าวก็เปิดให้การต้อนรับชาวมุสลิมและเจ้าหน้าที่รัฐด้วยในบางโอกาส ส่วนชาวพุทธที่เข้าร่วมก็มีทั้งนักบวชและฆราวาส ซึ่งมีความคิดและจุดยืนต่อปัญหาทางสังคมการเมืองที่หลากหลายและมีที่มาจากทั้งชายแดนใต้และชาวพุทธจากส่วนอื่นๆ ของประเทศโดยเฉพาะในส่วนกรุงเทพฯ ทั้งยังมีสมาชิกบางกลุ่มที่มาจากเชียงใหม่ และที่อื่นๆ ที่สำคัญผู้เข้าร่วมกลุ่มกับ กทส. ไม่จำกัดว่าจะต้องมีกลุ่มรองรับก็ได้ อาจจะมาเข้าร่วมในนามของตนเองหรือในนามกลุ่ม องค์กรและเครือข่ายที่หลากหลาย โดยไม่ได้มีพันธะผูกพันต่อกัน หากแต่ผูกพันที่จะใช้เวทีสานเสวนาเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกลุ่มน้อยและคนกลุ่มใหญ่ในสังคมไทย (Narkurairattana, 2018)

ผู้เขียนมีโอกาสดำเนินการในกระบวนการสานเสวนาดังกล่าวหลายครั้ง จากการสังเกตและร่วมพูดคุยในเวทีพบว่า กระบวนการดังกล่าวสามารถแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในพื้นที่ได้จริง ล่าสุดในเวทีสานเสวนาระหว่างผู้นำศาสนาพุทธและมุสลิม

ที่จัดขึ้นในวันที่ 16 สิงหาคม 2561 ณ ศาลากลาง จังหวัดปัตตานี บรรยากาศเต็มไปด้วยการเปิดโอกาสให้ต่างฝ่ายต่างได้พูดคุย ความรู้สึก ความคับข้องใจ ความเข้าใจที่แต่ละฝ่ายมีต่อกัน เห็นบรรยากาศของการรับฟังกันอย่างมีสติ ทำให้แต่ละฝ่ายเริ่มเข้าใจและยอมรับกันมากขึ้น เวทีดังกล่าวยังนำไปสู่การวางแผนการทำงานร่วมกัน ที่จะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยขยายการสานเสวนาลงไปในระดับพื้นที่ตำบล และอำเภอ เพื่อให้ครอบคลุม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย นอกจากนี้ในเวทียังได้เห็นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นอกจากจะมีคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดปัตตานี และผู้นำฝ่ายสงฆ์ อาทิ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลในจังหวัดปัตตานีแล้ว ยังมีผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีมีส่วนร่วมในการรับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเครือข่ายภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ต่างให้ความร่วมมือ และหาทางออกในการแก้ไขปัญหาหารือกันทั้งในระดับพื้นที่ และระดับนโยบาย ซึ่งรูปธรรมในการช่วยกันสร้างเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญของกลุ่ม คือ 1) นโยบายด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 2) นโยบายด้านความเป็นธรรมและสิทธิมนุษยชน และ 3) นโยบายการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและมีความแตกต่างหลากหลาย

ภาพที่ 1 การสานเสวนาระหว่างผู้นำศาสนา
(ภาพ: 16 สิงหาคม 2561 ณ ศาลากลาง จังหวัดปัตตานี)

ภาพที่ 2 การสานเสวนาระหว่างผู้นำศาสนา
(ภาพ: 16 สิงหาคม 2561 ณ ศาลากลาง จังหวัดปัตตานี)

บทสรุป

ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้นำเอาอัตลักษณ์ที่แตกต่างของคนในพื้นที่มาเป็นสาเหตุของการก่อเหตุความรุนแรง เนื่องจากในพื้นที่มีทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ เป็นข้ออ้างในการแบ่งเขาแบ่งเราเกิดเป็น อคติ นำสู่ความขัดแย้งเรื่องวิถีชีวิตและการให้คุณค่าชีวิตที่ต่างกัน จึงกลายเป็นอุปสรรคของการอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน ในขณะที่ความเป็นจริงแล้วพุทธมุสลิมก็ไม่ได้ต่างกันหมดทุกเรื่อง ถ้าพิจารณาให้ดี จะพบว่ามีความเหมือนและความต่างกันอยู่ในตัว เช่น ชาวไทยพุทธเคารพพระพุทธรูปเจ้า พี่น้องชาวไทยมุสลิมอ่อนน้อมต่อพระอัลลอฮ์ และทั้งสองต่างเป็นมนุษย์ที่ปรารถนาความสุข และพยายามหลีกเลี่ยงจากความทุกข์เช่นเดียวกัน การใช้กระบวนการสานเสวนาอย่างมีสติ จึงเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพราะกระบวนการนี้จะทำให้เราตระหนักและไม่ลืมว่า เขาก็เป็นเขา จะให้ คิด ทำ พูด เหมือนเราทั้งหมดคงไม่ได้ เขาก็มีดีในแบบของเขา และมีความสุขได้ในแบบที่เขาเป็น ซึ่งเป็นวิธีคิดแบบยอมรับความหลากหลาย เคารพกติกาต่างๆ สำหรับการอยู่ร่วมกัน คือ “เอาใจเขา มาใส่ใจเรา” เราอยากให้คนอื่นทำกับเราอย่างไร เราก็ทำกับเขาอย่างนั้นเราไม่อยากจะให้คนอื่นทำกับเราอย่างไร เราก็ไม่ควรทำกับเขาอย่างนั้น ดร.พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ อาจารย์และนักวิชาการสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการนำกระบวนการสานเสวนาไปใช้

ในการส่งเสริมสันติสุขสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ในอดีตไทยพุทธและไทยมุสลิมต่างก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และอยู่ร่วมกันมาอย่างสันติสุขมาก่อน แต่พอเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่เริ่มก่อตัวเมื่อปี 2547 ก็ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมแปลงเปลี่ยนไป กลายเป็นความรู้สึกที่หวาดกลัว และหวาดระแวงต่อกัน หลังจากการนำกระบวนการสานเสวนาโดยใช้หลักสติไปใช้ในการพูดคุยระหว่างพุทธ-มุสลิม ทำให้ความสัมพันธ์เริ่มกลับมาดีดังเดิม จากแต่ก่อนที่ต่างฝ่ายต่างก็คิดกันไปเอง ตามมุมมองที่ตัวเองได้รับรู้จากเหตุการณ์ต่างๆ พอได้มาฟังกันอย่างลึกซึ้งก็ได้รับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของกันและกัน เห็นความต้องการที่เหมือนกันคือทุกฝ่ายไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรง อิสลามบางคน เห็นชาวพุทธตกเป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรง อยากแสดงความเสียใจและเห็นใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร แต่เมื่อได้มาสานเสวนาจึงเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ได้แสดงความรู้สึกดังกล่าว ฝ่ายพระสงฆ์เองก็ไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องเข้าไปพูดคุยสื่อสารกับทางฝ่ายมุสลิม เพราะมองว่าพวกเขาคือต้นเหตุหรือเป็นผู้ก่อเหตุความรุนแรง แต่พอทุกฝ่ายได้มาอยู่ในวงสานเสวนาอย่างมีสติในปัจจุบันขณะ ก็ได้ทำให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ถึงความรู้สึกและความต้องการของกันและกัน อันนำไปสู่การสร้างความเข้าใจกันได้ในที่สุด (Narkurairattana, 2518) กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการสานเสวนาอย่างมีสติ จะทำให้ชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เข้าใจและยอมรับความต่าง ตระหนักรู้ในความเหมือนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้

บรรณานุกรม

- Areya, K. (2018). Dialogue. Center for Peace Education and Development Mahidol University Retrieved September 10, 2018, from: http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=351&Itemid=157
- Juilamphen, W. (2015). *Government policy regarding the southern border provinces since 1997*: Academic Office of the Secretary of the House of Representatives. Retrieved September 10, 2018, from: http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/nov2558-1.pdf.
- Jitpiromsri, S. (2017). *Southern border conflict in the past 13 years: the complexity of Field of violence and power of the Patani Peace Dialogue*. Deep South Incident Database-DSID. Retrieved September 9, 2018, from: <https://deepsouthwatch.org/th/node/11053>.
- Kabat-Zinn, J. (2012). *Mindfulness for Beginners: reclaiming the present moment—and your Life*. Boulder, Colorado: Sounds True, Inc. p. 165

- Narkurairattana, P. (2018). Weaving group peace: *Buddhist middle South Weaving Relationship*. Retrieved September 10, 2018, from: <http://www.pataniforum.com/single.php?id=746>
- Narkurairattana, P. (2018). Lecturer at Journal of Human Rights and Peace Studies. *Interview*. September 19, 2018.
- Prajadhipok's Institute, K. (2016). *Dialogue*. King Prajadhipok's Institute The Government Complex Commemorating All Right Reserved. Retrieved September 9, 2018, from: [http:// wiki.kpi.ac.th/index.php?title](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title)
- Srimuangkanchana, C. (2017). *Set Zero Take people home reduce gaps build understanding*. Retrieved September 10, 2018, from: <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-085.pdf>.
- Wongpiromsarn, Y. (2015). *Mindfulness in Organization: MIIO*. Nonthaburi. Beyondphableasing Ltd, 2015, 1.